

With funding from

Gender Budget Watchdog Network
for a gender equal region

Sweden
Sverige

RODNA RAVNOPRAVNOST I KLIMATSKA OTPORNOST: POTENCIJALI U LOKALNIM POLITIKAMA GRADA BIHAĆA

CPCD
Centar za promociju civilnog društva

Rodna ravnopravnost i klimatska otpornost: Potencijali u lokalnim politikama Grada Bihaća

Autorica: Selma Zulić Šiljak
Izdavač: Glas žene Bihać

Rodna ravnopravnost i klimatska otpornost: Potencijali u lokalnim politikama Grada Bihaća

Uvod

Klimatske promjene pogađaju sve, ali ne pogađaju sve jednako. Prema podacima Ujedinjenih nacija, žene i djevojčice, posebno u siromašnim, ruralnim i klimatski ranjivim zajednicama, nesrazmjerno snose posljedice klimatskih promjena zbog postojećih ekonomskih, socijalnih i političkih nejednakosti. Evropska unija, Ujedinjene nacije i UNFCCC sve više zagovaraju integraciju rodne ravnopravnosti u klimatske politike kao standard dobre prakse i preduslov za pravednu tranziciju. Jednostavno rečeno, to znači da se u mjerama otpornosti na klimatske promjene moraju uvažavati potrebe i glasovi i žena i muškaraca.

Grad Bihać, koji je posljednjih godina često bio izložen poplavama i ekstremnim vremenskim uslovima, suočava se s ozbiljnim izazovima u izgradnji lokalne otpornosti. Istovremeno, uloga žena i drugih ranjivih grupa u tim procesima često ostaje zanemarena. Upravo zato, integracija rodne perspektive u lokalne klimatske politike može doprinijeti većoj učinkovitosti i pravednosti mjera.

Bihać je i formalno prepoznao svoju ulogu u borbi protiv klimatskih promjena kroz pristupanje inicijativi „Sporazum gradonačelnika za klimu i energiju“ (Covenant of Mayors), čime se obavezao na smanjenje emisija stakleničkih gasova, povećanje energetske efikasnosti i jačanje otpornosti na klimatske promjene, u skladu s evropskim ciljevima.

Ova analiza razmatra mogućnostima međusektorske saradnje unutar lokalnih politika, sa fokusom na Gender akcioni plan Grada Bihaća (GAP Bihać 2024 - 2026) i Akcioni plan održivog upravljanja energijom

i prilagođavanja klimatskim promjenama (SECAP, 2020 - 2030). Cilj je početno mapiranje postojećih politika i potencijala za uspostavljanje rodno osjetljivog pristupa lokalnoj klimatskoj otpornosti. Dokument uključuje i okvirnu analitičku vježbu zasnovanu na Budžetu Grada Bihaća za 2024. godinu i Odluci o izvršavanju budžeta. S obzirom na to da Grad Bihać prema raspoloživim informacijama Gradske uprave, nije bio uključen u programe rodno odgovornog budžetiranja, te jednako kao ostale jedinice lokalne samouprave u BiH, nema programski budžet, analiza se fokusira na indikativne obrasce, sektorske potencijale i ograničenja u vezi s rodnom ravnopravnošću i klimatskom otpornošću.

Dokumenti GAP Bihać i SECAP nastajali su u različitim vremenskim okvirima, u okviru različitih projektnih inicijativa, uz učešće odvojenih radnih grupa i aktera. Tematska analiza sadržaja dokumenta ukazuje da nije uspostavljen međusektorska koordinacija. Dostupna dokumentacija jasno ukazuje na odvojenost procesa, a cilj ove analize je identifikacija prostora za unapređenje kroz međusobnu integraciju mjera iz oba plana.

Analiza se temelji na pretpostavci da postojeći dokumenti ne predstavljaju konačne pristupe, već žive strategije koje se mogu dodatno unaprijediti u skladu s međunarodnim trendovima koji prepoznaju važnost povezivanja rodne ravnopravnosti i klimatske politike. Namjera ove analize nije kritika dosadašnjih praksi, nego usmjeravanje pažnje na potencijale koji mogu unaprijediti djelotvornost i pravednost lokalnih mjera klimatske otpornosti.

Zašto je važno integrirati rodnu perspektivu u klimatske politike:

Disproporcionalni uticaj klimatskih promjena na žene:

Žene, posebno u ruralnim i siromašnim zajednicama, često su prve pogođene klimatskim promjenama zbog svoje uloge u domaćinstvu i zajednici, te ograničenog pristupa resursima i informacijama (UN Women, 2024)¹.

Potencijal žena u klimatskim akcijama:

Žene su ključne akterke u adaptaciji i mitigaciji klimatskih promjena, posebno u oblastima kao što su održiva poljoprivreda, upravljanje vodnim resursima i obnovljivi izvori energije. Integriranje ženskog znanja i praksi u lokalne politike može donijeti inovativna i održiva rješenja (CAFS, n.d.)².

Povećanje efikasnosti klimatskih politika:

Rodno osjetljive klimatske politike doprinose efikasnijem odgovoru jer omogućavaju inkluzivnije planiranje i realizaciju mjera. To je prepoznato i kroz međunarodne inicijative poput *COP28 Gender-Responsive Just Transitions & Climate Action Partnership*, koje pozivaju na pravedne i rodno osjetljive klimatske tranzicije (COP28, 2023)³.

Globalni institucionalni okvir:

Odluka 7/CP.29 (UNFCCC, 2024)⁴ usvojena u Bakuu produžava *Enhanced Lima Work Programme on Gender* i najavljuje razvoj novog *Gender Action Plan-a* (GAP) u 2025. godini. Ovaj dokument potvrđuje obavezu država da integriraju rodne mehanizme u klimatske politike i institucionalne strukture.

Nacionalni okvir u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina je 2000. godine ratifikovala **UN Okvirnu konvenciju o klimatskim promjenama (UNFCCC)**. Sve države potpisnice ove Konvencije obavezale su se na ravnopravno uključivanje žena i muškaraca u procese UNFCCC-a, kao i na razvoj i

Također, **Gender akcioni plan BiH (2023-2027)** prepoznaje važnost klimatske otpornosti i održivog razvoja, te je uključio komponentu klimatskih promjena u cilju integracije rodne ravnopravnosti u sve sektorske politike, uključujući i one koje se odnose na životnu sredinu i klimatske izazove. Ovo predstavlja ključnu osnovu za dalju operacionalizaciju rodno osjetljivih mjera u klimatskom planiranju na entitetskom i lokalnom nivou.

1 UN Women. (2024, November 22). *UN Women calls for increased gender-focused climate finance at COP29*. Preuzeto sa: <https://www.unwomen.org/en/news-stories/press-release/2024/11/un-women-calls-for-increased-gender-focused-climate-finance-at-cop29>

2 CAFS. (n.d.). *Gender Action Plan aims to integrate gender in climate change policies and strategies*. CGIAR Research Program on Climate Change, Agriculture and Food Security. Preuzeto sa: <https://ccafs.cgiar.org/news/gender-action-plan-aims-integrate-gender-climate-change-policies-and-strategies>

3 COP28 Presidency. (2023, December 4). *COP28 Gender-Responsive Just Transitions & Climate Action Partnership*. Preuzeto sa: <https://www.cop28.com/en/cop28-gender-responsive-just-transitions-and-climate-action-partnership>

4 UNFCCC. (2024). *Conference of the Parties: Report of the Conference of the Parties on its twenty-ninth session, held in Baku from 11 to 22 November 2024. Addendum. Decisions adopted by the Conference of the Parties (FCCC/CP/2024/11/Add.1)*. Preuzeto sa: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cp2024_11a01_adv.pdf

Metodologija

Analiza je provedena kvalitativnim pristupom, oslanjajući se isključivo na zvanične i javno dostupne verzije dva ključna dokumenta: Gender akcionog plana Grada Bihaća (2024–2026) i Akcionog plana održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama – SECAP Bihać (2020–2030).

Konkretno, metodološki okvir obuhvatio je:

- Tematsku analizu sadržaja oba dokumenta, s fokusom na ciljeve, mjere, indikatore i ciljne grupe;
- Komparativnu analizu praznina i tačaka mogućeg preklapanja i integracije;
- Referenciranje Gender akcionog plana BiH 2023–2027 kao modela dobre prakse, koji nudi strateški okvir za povezivanje oblasti rodne ravnopravnosti, klimatskih promjena i zaštite okoliša.

U svrhu dopune analize i provjere određenih pitanja u vezi s budžetiranjem i izvještavanjem, Gradskoj upravi Bihaća je u augustu 2025. godine upućen zvanični dopis s molbom za dostavu informacija. Dobijeni odgovori potvrdili su osnovne nalaze ove analize. Prije svega da Grad Bihać ne primjenjuje rodno odgovorno budžetiranje, da ne postoji linijski budžet povezan s GAP-om i SECAP-om. U odgovorima je također potvrđeno da Grad ne vodi evidenciju rashoda po spolu korisnika, ne prati budžetske tokove u odnosu na strateške rodne i klimatske dokumente, niti posjeduje rodno razvrstane indikatore u okviru monitoringa SECAP-a. Sveukupno, dostavljene informacije, iako vrlo ograničene sadržajem, dodatno potvrđuju nalaz da u Grad Bihać trenutno ne postoji institucionalizirani okvir za povezivanje rodne ravnopravnosti i klimatske otpornosti u procesu planiranja, budžetiranja i izvještavanja. Upravo zbog toga se analiza fokusira na postojeće politike i okvirnu analizu budžeta kao indikativne pokazatelje potencijala za uvođenje klimatski i rodno odgovornog budžetiranja.

Također, 27. juna 2025. godine organizovan je konsultativni okrugli sto „Rodna ravnopravnost i klimatska otpornost“ u Bihaću, na kojem su predstavnici gradske uprave, civilnog društva i međunarodnih organizacija validirali nalaze analize, iskazali zainteresiranost za dalji rad i usavršavanje u ovoj oblasti i dali dodatne preporuke.

Na nacionalnom nivou Gender akcioni plan BiH 2023 - 2027 uvodi novu dimenziju u nacionalnu politiku ravnopravnosti spolova tako što prepoznaje okoliš i klimatske promjene kao relevantnu oblast djelovanja. Iako se ovaj korak može smatrati napretkom u pristupu, predložene mjere prije sveg usmjeravaju pažnju na potrebu sistemске pripreme, unapređenja razumijevanja i izgradnje osnove za rodno osjetljivije politike u oblasti zaštite okoliša i odgovora na klimatske promjene.

Mjere se fokusiraju na:

- **Istraživanje i analizu postojećih politika i zakona** kako bi se identificirali nedostaci i potencijali za uključivanje rodne perspektive;
- **Unapređenje sistema prikupljanja podataka i definisanje indikatora**, što je ključno za donošenje informisanih odluka;
- **Identifikaciju tema za istraživanje**, posebno u vezi sa zdravljem i izloženošću žena i muškaraca klimatskim rizicima;
- **Podizanje svijesti i promociju inovacija** koje uzimaju u obzir različite potrebe žena i muškaraca;
- **Edukaciju o rodno osjetljivom pristupu u oblasti okoliša**;
- **Podsticanje finansijskih intervencija za ranjive grupe** u okviru zelenog poduzetništva i ponovne upotrebe recikliranog otpada, itd.
- **Uspostavu sistema monitoringa i digitalnih platformi** za razmjenu znanja i dobrih praksi.

Uporedna analiza GAP-a i SECAP-a grada Bihaća

Grad Bihać je usvojio dva strateška dokumenta koji na prvi pogled pripadaju različitim razvojnim sferama, a to su: Gender akcioni plan Grada Bihaća, strateški dokument koji definiše konkretne mjere i aktivnosti za otklanjanje rodni nejednakosti u lokalnoj zajednici, integraciju principa ravnopravnosti spolova u sve aspekte lokalne politike te usklađivanje lokalnih programa sa državnim i međunarodnim obavezama, te Akcioni plan održivog energetskog razvoja i prilagođavanja

na klimatske promjene (SECAP) kojim se na strateški način objedinjuju oblasti ublažavanja klimatskih promjena i prilagođavanja njihovim posljedicama, te utvrđuje dugoročna vizija održive budućnosti grada. Oba dokumenta imaju zajednički cilj unapređenja kvaliteta života građana kroz održive i efikasne javne politike. Međutim, razlike u pristupu, jeziku, metodologiji i dubini analize jasno pokazuju koliko su rodna ravnopravnost i klimatske politike još uvijek odvojene u lokalnom planiranju.

Ključni nalazi iz GAP-a u vezi sa (ne) prisutnošću klimatske dimenzije:

GAP ne sadrži eksplicitno poglavlje ili mjeru koja se odnosi na klimatske promjene, ekološku pravdu, održivi razvoj ili klimatsku otpornost zajednica.

Nema spomena klimatskih rizika specifičnih za žene, poput uticaja poplava, toplinskih valova

ili pristupa energiji, koji su poznati rodno osjetljivi faktori.

Fokus GAP-a je na institucionalnim mehanizmima, zapošljavanju, političkoj participaciji, nasilju nad ženama, zdravlju i obrazovanju, što čini jaku osnovu za proširenje prema klimatskoj dimenziji.

Odsustvo klimatske perspektive u lokalnom GAP-u i rodne perspektive u SECAP-u

GAP Grada Bihaća primarno je usmjeren na unapređenje rodne ravnopravnosti, te se fokusira na jačanje položaja žena u javnom životu, uključujući učešće u odlučivanju, pristup obrazovanju, zdravlju, tržištu rada i mehanizmima zaštite od nasilja. Dokument jasno prepoznaje prepreke poput niske zastupljenosti žena u politici, ograničenog pristupa ekonomskim resursima i prisutnosti rodni stereotipa. Predviđene su mjere za jačanje institucionalnih kapaciteta i promociju ravnopravnosti.

Međutim, klimatske promjene i njihovi specifični uticaji na žene i muškarce izostavljeni su iz ovog dokumenta, iako se u naznakama mjera predlažu elementi zelene ekonomije i uključivanja žena.

S druge strane, SECAP Grada Bihaća predstavlja sveobuhvatan plan za energetska efikasnost, dekarbonizaciju i prilagođavanje klimatskim promjenama, sa jasno definisanim mjerama, rokovima i budžetima. Njegova tehnička preciznost i budžetska

razrađenost čine ga snažnim dokumentom za sprovođenje klimatskih politika.

Ključni nalazi iz SECAP-a u vezi sa (ne) prisutnošću rodne dimenzije:

SECAP ne sadrži poglavlje, cilj ili mjeru koja se odnosi na rodnu ravnopravnost, niti prepoznaje različite uticaje klimatskih promjena na žene i muškarce.

Izostaje analiza rodno specifičnih potreba i ranjivosti, kao što su sigurnost žena tokom klimatskih nepogoda, pristup resursima, energiji i donošenju odluka u kontekstu klimatske adaptacije.

Fokus SECAP-a je na tehničkim i infrastrukturnim aspektima, ali bez uključivanja društvenih i rodni faktora, što čini prostor za njegovo proširenje.

Element	GAP Bihać	SECAP Bihać
Fokus	Ravnopravnost spolova, javni život, obrazovanje, zdravlje	Energetska tranzicija, klimatska otpornost, okoliš
Pristup budžetu	Planira se rodno odgovorno budžetiranje kao mjera, predlaže se budžetiranje provedbe plana	Postoji jasan budžetski okvir i procjena troškova mjera, ali bez rodne perspektive
Uključivanje marginalizovanih grupa	Prepoznate barijere i potrebe žena	Nema rodne analize uticaja klimatskih mjera na različite društvene grupe
Klimatske promjene i rod	Nisu obuhvaćene GAP-om	Centralna tema, ali bez rodne dimenzije

Ipak, SECAP u potpunosti zanemaruje rodnu ravnopravnost, u dokumentu nema analize kako klimatske promjene različito utiču na žene i muškarce, niti se predviđaju mjere koje bi targetirale specifične potrebe osjetljivih društvenih grupa. Odsustvo rodne perspektive u ovako važnom razvojnom dokumentu nosi rizik reprodukcije i produbljivanja postojećih društvenih nejednakosti.

GAP i SECAP nude različite, ali komplementarne poglede na razvoj lokalne zajednice. GAP je normativno i politički snažan dokument kada je riječ o rodnoj ravnopravnosti, ali njegova provedba u pogledu budžetske konkretizacije i interresornog povezivanja ostaje nedosljedna. SECAP, s druge

strane ima jasnije budžetske mehanizme i tehničku razrađenost. Finansiranje SECAPa se realizira kroz implementaciju konkretnih projekata i aktivnosti koje Grad provodi, a koji doprinose implementaciji njegovih mjera.

Integracija rodne ravnopravnosti u klimatske politike, poput onih u SECAP-u, mogla bi unaprijediti ukupnu efikasnost lokalnog odgovora na klimatske promjene, ali i osigurati pravedniju raspodjelu resursa i koristi među građanima i građankama. Ovo zahtijeva interresornu saradnju, uključivanje rodničkih mehanizama u planiranje i budžetiranje, kao i veću vidljivost žena i drugih ranjivih grupa u procesima odlučivanja o održivom razvoju.

Prijenos na lokalni nivo: preporuke za grad Bihać

Na osnovu identifikovanih praznina i potencijala u postojećim dokumentima, preporučuje se sljedeći set konkretnih mjera koje Grad Bihać može razmotriti u narednom periodu:

Formalna saradnja između timova uključenih u GAP i SECAP kroz uspostavljanje mehanizama zajedničkog planiranja i razmjene informacija.

Uvođenje zajedničkih indikatora koji bi omogućili praćenje efekata klimatskih mjera po spolu, uzimajući u obzir specifične potrebe i doprinose žena i drugih marginaliziranih grupa.

Izrada rodno osjetljive analize klimatskih rizika, s posebnim fokusom na plavna područja uz Unu i Klokot, gdje se žene često nalaze u višestruko

ranjivom položaju (starija dob, jednoroditeljske porodice, ruralna domaćinstva).

Zajedničke edukacije i kampanje usmjerene na povezivanje sektora zaštite okoliša i rodne ravnopravnosti, s ciljem jačanja kapaciteta lokalnih aktera i podizanja svijesti među građanima.

Aktivno uključivanje organizacija civilnog društva i mjesnih zajednica, naročito onih koje rade sa ženama, mladima i ranjivim grupama, u izradu i praćenje mjera klimatske otpornosti.

Potencijali za integraciju po oblastima GAP-a

Oblast GAP-a	Potencijal za integraciju klimatske dimenzije
Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima	- Uključivanje „klimatski pametne poljoprivrede“ kroz mjere poput dodjele plastenika ženama i obuka o otpornosti na suše i poplave. -
Rodno odgovorno budžetiranje	- Nadogradnja postojećih mehanizama kroz „klimatski-rodno odgovorno budžetiranje“. - Planiranje ulaganja u infrastrukturu i usluge koje štite žene u kriznim klimatskim situacijama.
Zdravstvo i socijalna zaštita	- Proširenje na klimatske zdravstvene rizike: uticaj ekstremnih temperatura, zaraznih bolesti i dodatne ranjivosti žena u krizama.
Učešće žena u donošenju odluka	- Uključivanje žena u lokalne klimatske forume, sisteme upravljanja vodama i krizno planiranje.
Partnerstva i edukacija	- Proširenje edukacija o rodnoj ravnopravnosti na teme klimatske pravde i zelene tranzicije. - Fokus na osnaživanje žena u sektorima u tranziciji (energija, javni transport, komunalne usluge).

Potencijali za integraciju po oblastima GAP-a

S ciljem početnog mapiranja prostora za uvezivanje rodne ravnopravnosti i klimatske otpornosti u lokalnim politikama Grada Bihaća, provedena je orijentaciona analitička vježba zasnovana na Budžetu Grada Bihaća za 2024. godinu. Analiza je usmjerena na identifikaciju osnovnih obrazaca, sektorskih omjera i potencijalnih tačaka za integraciju rodne dimenzije u mjere klimatske otpornosti.

Grad Bihać je u 2024. godini raspolagao ukupnim budžetom od 46,1 milion KM, uz značajne prihode povezane sa prirodnim resursima, komunalnim uslugama i naknadama za zemljište (ukupni oko 8 miliona KM). Također upravljao je sredstvima

posebne naknade za zaštitu i spašavanje u iznosu od 1,07 miliona KM, koja predstavljaju ključni fond za odgovor na prirodne i druge nesreće. Podaci iz 2023. godine pokazuju da je Bihać visoko klimatski ranjiv. U toj godini je primljeno preko 487.000 KM pomoći za sanaciju posljedica poplava iz više izvora - drugih gradova, viših nivoa vlasti i organizacija. Ovaj snažan oslonac na vanjsku pomoć ukazuje na ovisnost o vanjskoj solidarnosti i reaktivan model upravljanja rizicima, bez vidljivih pomaka ka rodno i klimatski osjetljivijem planiranju u budžetu za 2024. godinu u kojem je vanjska podrška značajno izostala.

Najveći rodno-specifični iznosi prikazani u budžetu odnose se na porodijske i pronatalitetne naknade (ukupno oko 2,28 miliona KM). Međutim, važno je istaknuti da se radi o sredstvima Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike USK-a. Ovi iznosi nisu odraz gradske rodne politike, niti proističu iz lokalnih prioriteta ili lokalnog planiranja. Oni ipak potvrđuju postojanje patrijarhalnog obrasca na kantonalnom nivou u kojem se žene primarno tretiraju kroz reproduktivnu ulogu, dok su druge potrebe žena zanemarene, a to su:

- ekonomske potrebe (pristup zapošljavanju, resursima i prihodima),
- sigurnosne potrebe (zaštita u zajednici i tokom kriza),
- te klimatske potrebe koje obuhvataju energetska sigurnost, pristup čistoj vodi i uslugama, sigurnost stanovanja u poplavnim i klizišnim zonama, dostupnost informacija i hitnih službi, te podršku u situacijama kada klimatske promjene povećavaju teret neplaćenog rada i brige o domaćinstvu.

Manji projekti međunarodnih organizacija - poput uređenja i izgradnje **dječijih igrališta** (preko **62.600 KM**) – pokazuju rodnu usmjerenost: rasterećuju neplaćeni rad žena, povećavaju sigurnost i mobilnost u naseljima, stvaraju zelene površine i doprinose mikro-klimatskoj otpornosti. Iako budžetski mali, ovi projekti ilustriraju kako se rodna ravnopravnost, briga o djeci, urbani kvalitet života i klimatska otpornost prirodno prepliću.

Ključni segment koji se direktno odnosi na klimatsku otpornost jesu rashodi za civilnu zaštitu (preko 650.000 KM u 2024.), fokusirani na preventivne i hitne intervencije. Međutim, ove mjere su u potpunosti rodno neutralne, jednako kao i kapitalne investicije – transferi sa viših nivoa vlasti (kanalizacija, sanacija klizišta, energetska efikasnost) koje ne prepoznaju rodnu dimenziju.

Ovi projekti imaju **direktan utjecaj na svakodnevni život žena:**

- kanalizacija utiče na zdravlje, higijenu, kućne obaveze (najčešće ženski rad),
- klizišta utiču na sigurnost doma, pristup vodi, putnu infrastrukturu,
- energetska efikasnost javnih zgrada utiče na potrošnju energije i budžetske uštede.

Zajedno posmatrani, civilna zaštita i kapitalna ulaganja predstavljaju značajan **neiskorišteni potencijal** za razvoj rodno osjetljivih mjera koje bi uvezale sigurnost, javne usluge, pristup infrastrukturi i klimatsku otpornost u Bihaću. Da bi se krenulo u tom smjeru bilo bi ključno konsultovati žene u odabiru prioriteta projekata i raditi na poveznicama kapitalnih ulaganja i smanjenja socijalne ranjivosti žena. Primjera radi, kreirati fokusirane mjere prema jednoroditeljskim porodicama, samohranim majkama i očevima.

Iako Grad izdvaja 2,47 miliona KM grantova neprofitnim organizacijama, udruženja koja promovišu ravnopravnost spolova nisu navedena kao prioritet, što predstavlja propuštenu priliku za uključivanje lokalnih ženskih inicijativa u procese klimatske otpornosti, participacije i edukacije.

Opća slika pokazuje da Grad Bihać raspolaže značajnim finansijskim instrumentima za klimatsku adaptaciju, ali bez integrisanog rodno pristupa, dok je formalna rodna politika u budžetu prisutna samo kroz prenos kantonalnih porodijskih naknada. Postoji jasna potreba da Grad, u srednjoročnom periodu, počne uvoditi elemente **rodno odgovornog budžetiranja**, rodne analize u civilnoj zaštiti i infrastrukturi, podatke razvrstane po spolu te jače veze između socijalnih, infrastrukturnih i klimatskih politika. Time bi se postojeći resursi – posebno oni iz fondova civilne zaštite, resursnih prihoda i kapitalnih ulaganja – usmjerili efikasnije, pravednije i u skladu sa stvarnim potrebama svih građana i građanki Bihaća.

Preporuke za ključne aktere u integraciji rodne ravnopravnosti i klimatske otpornosti

Organizacije civilnog društva, poput udruženja „Glas žene“ Bihać, Ženskog pokreta USK, te ekoloških inicijativa, predstavljaju važne aktere u zagovaranju, obrazovanju i mobilizaciji zajednice, posebno u kontekstu rodne ravnopravnosti i klimatskih politika.

Aktiviranje i djelovanje Komisije za ravnopravnost spolova može značajno doprinijeti integriranju rodne dimenzije u lokalne razvojne politike.

Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova Grada Bihaća

- Kao institucionalni nosilac pitanja ravnopravnosti spolova i savjetodavno tijelo Gradskog vijeća, ova komisija ima potencijal da djeluje kao most između Gender akcionog plana i drugih razvojnih politika, uključujući SECAP.
- Preporučuje se da Komisija pokrene revidiranje izvještaja o implementaciji lokalnih politika (npr. GAP i SECAP), na način da obavezno uključuju podatke razvrstane po spolu. Time bi se osigurala bolja osnova za praćenje, analizu i usmjeravanje budućih mjera.
- Preporučuje se da Komisija aktivno učestvuje u praćenju implementacije SECAP-a, koristeći svoj mandat za davanje mišljenja na strateške dokumente.
- Iniciranjem izrade rodne analize klimatskih rizika u Bihaću, u saradnji s upravom i civilnim društvom, Komisija bi mogla doprinijeti boljem razumijevanju specifičnih potreba žena i ranjivih grupa u kontekstu klimatskih promjena.
- Također, organizacija tematske sjednice Gradskog vijeća posvećene vezi između rodne ravnopravnosti i klimatskih izazova u različitim sektorima (npr. energija, zdravstvo, socijalna zaštita) otvorila bi prostor za širu političku i institucionalnu diskusiju.
- Konačno, Komisija bi mogla predložiti uvođenje rodno razvrstanih indikatora u sistem izvještavanja o realizaciji SECAP-a, čime bi se omogućilo praćenje uticaja mjera na žene i muškarce.

Organizacije civilnog društva na prostoru grada Bihaća

Organizacije civilnog društva, poput udruženja „Glas žene“ Bihać, Ženskog pokreta USK, te ekoloških inicijativa, predstavljaju važne aktere u zagovaranju, obrazovanju i mobilizaciji zajednice, posebno u kontekstu rodne ravnopravnosti i klimatskih politika.

- OCD mogu igrati ključnu ulogu u mapiranju potreba zajednice kroz participativne radionice i fokus grupe s građankama iz ruralnih i klimatski ranjivih područja.
- Na temelju tih nalaza moguće je izraditi policy brief s analizom kako klimatske promjene utiču na žene u lokalnom kontekstu.
- Pokretanjem pilot inicijativa „ženskih zelenih projekata“, poput zajedničkih vrtova otpornih na sušu ili edukacija o energetskej efikasnosti, može se pokazati kako žene aktivno doprinose lokalnoj otpornosti.
- OCD bi mogli imati i imati formalnu ulogu promatrača u provedbi GAP-a i SECAP-a, sa statusom stalnog savjetnika, kako bi osigurali transparentnost i inkluzivnost procesa.

Gradska uprava i relevantne službe za implementaciju GAP i SECAP mjera

Gradski sektori koji su nositelji za realizaciju specifične SECAP mjere nose ključnu odgovornost za implementaciju SECAP-a i koordinaciju sa međunarodnim partnerima. Kao takvi, imaju mogućnost da u plan ažuriranja i implementacije

uključi i rodnu perspektivu, u skladu sa praksama iz međunarodnih okvira kao što je UNFCCC Gender Action Plan. Neke od mogućnosti su sljedeće:

- Formiranje interresorne radne grupe za klimatsku otpornost i jednakost, u koju će biti uključeni predstavnici GAP-a, civilnog društva i mjesnih zajednica.
- Osigurati obuku gradskih službenika/ca u oblasti rodno osjetljivog klimatskog planiranja.
- Osigurati obuku i saradnju između službe za finansije i društvenih djelatnosti, kao osnovne pretpostavke za rodno odgovorno budžetiranje – bar unutar linijskog budžeta.
- Uprava za društvene djelatnosti, mlade i poslove mjesnih zajednica ima ključnu ulogu u povezivanju lokalne uprave sa građanima i

mjesnim zajednicama, može provesti mapiranje klimatske ranjivosti mjesnih zajednica kroz rodnu prizmu, analizirajući ko ima pristup vodi, energiji, zdravstvenoj zaštiti i informacijama. Žene iz mjesnih zajednica trebale bi biti direktno uključene u planiranje adaptacijskih mjera, kao što su poboljšanja infrastrukture, pristup čistoj vodi ili grijanju.

- Obrazovni i omladinski programi mogu se proširiti uključivanjem rodno osjetljivih klimatskih tema, npr. kroz edukaciju djevojčica o ekologiji i zelenim tehnologijama. Također, uprava može razviti partnerstva s javnozdravstvenim institucijama kako bi se procijenili klimatski rizici za žene, trudnice i starije osobe.

Zaključak: potencijal, a ne propust

Grad Bihać ima priliku da kroz povezivanje postojećih lokalnih politika i mehanizama napravi značajan iskorak ka stvaranju integrisanih, efikasnih i pravednih klimatskih politika. Oslanjajući se na dobru praksu s državnog nivoa i vodeće međunarodne standarde, moguće je unaprijediti otpornost zajednice na klimatske promjene, istovremeno osiguravajući da nijedna društvena grupa ne bude isključena iz procesa odlučivanja i koristi. Nalazi analize i zaključci konsultacija upućuju na isto - da povezivanje rodne ravnopravnosti i klimatskih

politika u Bihaću zahtijeva jačanje institucionalnih mehanizama, rodno odgovorno budžetiranje i aktivnu međusektorsku saradnju.

Ovakav pristup ne podrazumijeva izradu novih dokumenata, već usmjereno povezivanje postojećih resursa i znanja. Time se otvara prostor za sistemsku saradnju, odgovornije budžetiranje i dugoročnu održivost mjera koje zaista odgovaraju na potrebe svih građana i građanki Bihaća.

Grad Bihać je **u više navrata pogođen ekstremnim vremenskim nepogodama**, naročito poplavama koje utiču na urbane, ali i ruralne zajednice. Mnoge od tih zajednica su već socio-ekonomski ranjive, a žene u njima nerijetko snose najveći teret oporavka i brige za druge. Kao što je u državnoj strategiji prepoznato da *rješenja za klimatske promjene nisu društveno neutralna*, isto važi i za lokalne politike.

Ovaj sažetak je pripremljen kroz projekat „Ženski odgovor na klimarske promjene“ kojeg implementira „Glas žene“ Bihać, uz finansijsku podršku Austrijske razvojne agencije (ADA) i Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Sida), u okviru projekta Gender Budget Watchdog Network II. Austrijska razvojna agencija, operativna jedinica Austrijske razvojne saradnje, je ugovorna strana koja podržava ovaj projekat.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovorna organizacija Glas žene Bihać i ne odražava nužno stavove i tumačenja Austrijske razvojne agencije i Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju.

